

Forsvarsdepartementet
Pb 2156 Dep
0032 OSLO

Via elektronisk løsning

*International Business Machines AS
Lakkegt 53
Postboks 9267 Grønland
N-0134 Oslo
Norway*

+47 66 99 80 00
www.ibm.com/no

Deres ref
2016/2773-5/FD II / HVA

Sted
Oslo

Dato
12/02/2019

Høring – ny lov om Etterretningstjenesten

International Business Machines AS (IBM) viser til brev av 12.11.2018 om høring i forbindelse med ny lov om Etterretningstjenesten.

Dagens lov om etterretningstjenesten er fra 1998. Behovet for en revisjon er begrunnet i den samfunnsmessige, teknologiske og rettslige utviklingen som har funnet sted siden dagens lov ble til. Lovforslaget inneholder også et forslag om innhenting av såkalt grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon.

Utviklingen innen digitalisering og den tilhørende avhengigheten av digitale tjenester og sårbarheten dette åpner for har vært formidabel. Fremveksten av nye trusler, globaliseringen og måten disse utøves på har fulgt etter på tilsvarende måte som mulighetene for å forsvare seg har økt. Dette reiser utfordringer som Departementet har drøftet og nedfelt i utkast til ny lov om Etterretningstjenesten.

Loven foreskriver en kombinasjon av tekniske barrierer, menneskelige kontrollmekanismer og nye lovmessige skranker med en målsetning om å balansere flere hensyn. IBM har enkelte kommentarer nedenfor på forhold som Departementet kan vurdere. Lovforslaget berører mange sentrale problemstillinger, og IBM har ikke vurdert alle forslagene i detalj eller helheten i forslaget. IBM legger videre til grunn at alle grunnlovsmessige- og menneskerettsrelaterte sider ved lovforslaget vil bli ivaretatt. Disse er ikke videre vurdert av IBM.

IBM vil sterkt anmode Departementet å vurdere alle høringsinstansenes innspill nøye og inngående fordi samfunnets tillit til digital kommunikasjon er helt avgjørende for å bygge morgendagens samfunn.

Norge er et av verdens mer digitaliserte land og det digitale domenet blir stadig viktigere for såvel offentlig som privat virksomhet både av individuell og samfunnsmessig karakter. Etterretningstjenesten har som oppgave å forhindre fremmed virksomhet rettet mot Norge og norske interesser også i det digitale rom – jf. lovutkastets kapittel 3, §3-1. Oppgaven inkluderer å forhindre industrispionasje av særlig alvorlig karakter. IBM mener Tjenesten innenfor akseptable og forsvarlige rammer må settes i stand til å foreta attribusjon, motivkartlegging, inngående analyser og kategorisering av anslag.

Innhentingshjemmelen i dagens lov er teknologi- og metodenøytral, og kan omfatte både menneskelig og teknisk innhenting. Kapittel 6 i forslaget til ny lov viderefører dette, og vi mener det er hensiktsmessig også gitt teknologiendringstakten. Det er avgjørende for Tjenestens effektivitet at den har adgang til kontinuerlige oppgraderinger, oppdatert metodebruk og de mest avanserte tekniske løsninger.

Kapittel 4 lovfester bl.a forbud mot industrispionasje (jf. særlig § 4-3). Selv om dette er en stadfesting av praksis mener vi det er et viktig signal i den globale virkelighet vi nå ser.

Mottakere av etterretningsinformasjon er avgrenset til andre norske offentlige myndigheter etter kapittel 10, §10-1. En vurdering er om adgangen burde vært utvidet til foretak som vil falle inn under den nye Sikkerhetsloven etter enkeltvedtak.

Departementet oppfordrer høringsinstansene til særskilt å vurdere problemstillingen knyttet til overskuddsinformasjon. Departementet legger opp til en snever unntaksutlevering etter forhold som omfattes av straffelovens kapittel 17 og 18, og som kan avverges samt godkjennes av Sjef E. Drøftingen er relativt omfattende, men et aspekt vi vil peke på er om tilliten til Tjenesten og loven vil bli sterkere ved et absolutt forbud.

Departementet foreslår en presisering i lovteksten knyttet til rådata i bulk. Innhenting av rådata i bulk er ikke «å anse» som rettet mot personer eller virksomhet omfattet av § 4-1, selv om rådata kan inneholde informasjon om personer som oppholder seg eller virksomhet som utøves i Norge. Denne innhenting vil omfatte data (som kan følge av bl.a. IP adresser, routing, skytjenester, lenker mm) som vil gi slik informasjon, og vi deler Departementets intensjon om en tydelig presisering, men anbefaler å vurdere en annen formulering enn «å anse».

Departementet vier en del plass til begrunnelsen for rådata i bulk. Det er forøvrig et poeng at flere ondsinnede aktører har en tilnærming som ikke består i dark web eller ulike krypteringssider, men nettopp i å ikke stikke seg ut i store ordinære datamengder. Det er derfor av flere grunner vanskelig å komme bort fra midtpunktinnhenting av rådata som en teknisk konsekvens av digital grensekontroll. Begrensningene som gjelder territorielt og forbudsmessig er ikke desto mindre viktige.

Det foreslås strenge rammer for innhenting og behandling av innholdsdata med krav til kjennelse og rapportering jevnlig til EOS-utvalget om filtreringsmekanismer. Innholdsdata kan være helt avgjørende for avdekking av trusler og måter trusselaktivitet utøves på, men utgjør samtidig det potensielt mest personvernsensitive i Tjenestens datainnhenting. Derfor kreves en helt særskilt aktsomhet gjennom blant annet informasjonssikkerhet, rettsikkerhetsgarantier og kontrollordninger.

Innsikt i og demokratisk kontroll med algoritmene i AI (Artificial Intelligence) og Deep Learning er et sentralt punkt for IBM som har drevet lenger på området enn de fleste i bransjen. IBM har sammen med andre store teknologileverandører bl.a. gått sammen om å danne felles etiske kjørerregler for utvikling av kunstig intelligens.

IBM foreslår at en «algoritmeetikk» vurderes inntatt i Tjenestens etiske retningslinjer. Dette kan for eksempel være med utgangspunkt i en variant av et etisk rammeverk med tre prinsipper som ligger til grunn for utvikling av AI hos IBM. Dette omfatter:

Hensikt. Vi skal utvikle teknologi som styrker mulighetsrommet for hva man kan utrette med menneskelig intelligens. Vår teknologi, våre produkter og tjenester, og vår fremgangsmåte vil bli designet for å forsterke og utvide menneskelige evner, kunnskap og potensial.

Åpenhet. For at kognitive datasystemer skal kunne bidra til å forbedre verden, er tillit til systemenes anbefalinger og vurderinger avgjørende. IBM vil informere tydelig om når og hvordan disse teknologiene brukes, hvilke datakilder som inngår i analysene, hvordan løsningene er trenet opp, og hvem som eier materialet og sammenhengene løsningene påviser.

Ferdigheter. IBM skal investere og bidra til at studenter og arbeidstakere utvikler ferdighetene som skal til for å arbeide effektivt sammen med kognitiv teknologi. Ferdigheter er avgjørende for forståelsen av algoritmenbruken i løsningene.

Det nye lovforslaget innebærer en tilretteleggingsplikt for foretak som faller inn under e-komloven og tilbydere av internettkommunikasjon mv etter § 7-2 og tilhørende taushetsplikt etter § 7-3, men uten krav til sikkerhetsklarering. Hvor omfattende og eksponert arbeidet i disse virksomhetene vil være er usikkert, men det kan synes noe strengt å pålegge en relativt tungt straffeklausulert taushetsplikt for personer som blir pålagt å utføre dette arbeidet. IBM har full forståelse for behovet for å skjerme dette arbeidet og løsningene, men stiller spørsmål ved om det kan løses med en noe annen tilnærming.

Avslutningsvis vil vi peke på at tilretteleggingsplikten, som innebærer at tilbyderne på egnet måte skal speile og tilgjengeliggjøre kommunikasjonsstrømmene for Tjenesten, ikke må resultere i at tilbyderne selv (eller andre aktører) får utilsiktet eller tilsiktet innsyn i strid med lovverket disse virksomhetene er underlagt.

Med vennlig hilsen
International Business Machines AS

Tage E. Andersen